

Posudek bakalářské práce

Předkládaná bakalářská práce se věnuje relevantnímu gramatickému tématu z oblasti vývojových tendencí deklinace maskulin. Autorka se tak snaží navázat na aktuální výzkumy a rozšířit dosavadní empirickou základnu zkoumání variace němčiny o další data. Práce představuje typickou kvantitativně orientovanou studii, při níž autorka vychází z existence jazykové proměnné, identifikovatelné díky jazykovému systému (zde konkrétně paradigmátům substantivní deklinace v současné němčině). Varianty této proměnné jsou v práci doložené a utříděné nejčastěji v korelacích s teritoriálním a žánrovým hlediskem.

Práce je členěna přehledně a logicky. Autorka komentuje v úvodu výběr jazykových proměnných, které hodlá podrobit výzkumu. Navazuje stručnou diskusí o stavu dosavadního bádání a o kodifikaci. Upozorňuje na některé analýzy nejnovějšího i staršího data (za uplynulých o něco víc než 20 let). Formuluje též základní výzkumné otázky, na něž se snaží v závěru konkrétně odpovědět. Toto přispívá žádoucím způsobem k celkové koherenci textu.

Z obsahového hlediska není na tomto místě nutno práci shrnovat. Spíše se zaměřím na pozitivní či kritické zhodnocení konkrétních detailů, jimž by se autorka měla věnovat při přípravě na obhajobu. Kladně ohodnotit je nutno zejména autorčino úsilí při sběru dat. Ačkoli se jedná o korpusovou rešerši ve smyslu *korpusbasierte Forschung*, nepostupovala – po předchozích zkušenostech – autorka zcela mechanicky, nýbrž značné množství dat procházela v zájmu přesnosti manuálně. Pasáže věnované popisu tohoto postupu vyhledávání a třídění dat přispívají k transparentnosti a umožňují ověřitelnost autorčina postupu. Ačkoli autorka sbírala data k problematickým formám substantiv na –or v dativu plurálu, nedošlo k jejich utřídění a vyhodnocení. Výběr členů resp. dalších slov stojících na místě členů (Artikelwörter) pro vyhledávání dokladů není zdůvodněn.

Autorka se v návaznosti na sesbíraná data věnuje synchronnímu výzkumu. Současně ale odkazuje na fenomén jazykové změny (Sprachwandel – str. 10 a několik málo řádků na str. 11), kterému se nijak podrobně nevěnuje ani teoreticky, ani v části empirické. Z jakého důvodu jsou tedy tyto poznámky k jazykové změně v práci zmiňovány?

Asi nejproblematičtější část práce představuje způsob analýzy. V duchu kvantitativní metodologie sice autorka vyhledává korelace s mimojazykovými proměnnými (nejčastěji státy, v nichž vycházejí deníky, týdeníky aj. obsahující nalezená data; základní žánry; vazba na konceptuální mluvenost či psanost textů ve smyslu Kocha a Oesterreichera), avšak způsob vyhodnocení je mimořádně mechanický a jeho jazykové podání až příliš jednotvárné a bez vlastního nápadu. Citované pasáže obsahují sice příslušné kontexty, ty se však nezdají vyznačovat až nadbytečnou délkou (př. (6) na str. 41, př. (3) na str. 42 i jinde). V analytických pasážích autorka navíc často předesílá, že zkoumané doklady jsou spisovné, avšak takovýto závěr je vzhledem k fázi analýzy logicky předčasný. To je zvláště nápadné ve výčtu proměnných na str. 20, kde autorka uvádí dokonce varietu. Jak je toto míněno, jestliže přiřazení zkoumaných variant k varietám (spisovné či nespisovným) má být vlastním závěrem práce,

vycházejícím právě z empirických analýz? Zmatečně působí formulace o mluvenosti a psanosti dole na str. 20. Jaký je vztah mezi zde zmíněnými podobami mluvenosti a psanosti? Jak má čtenář přesně rozumět formulaci o výskytu „umgangssprachliche[r] Formen in den standardsprachlichen Belegen“ ze str. 21?

Kromě toho je autorčino vyhodnocení kontextu někdy ne zcela pečlivé (např. doklad (1) na str. 22, př. (1) na str. 23, př. (3) na str. 30, př. (2) na str. 32, př. (6) na str. 34, př. (1) na str. 48 i jiné příklady). Co indikuje užití konjunktivu I ve smyslu konceptuální mluvenosti a psanosti (př. (2) na str. 24)? Jsou doklady (1) a (2) na str. 25 a 26 lexikálně spisovné? Indikuje interview jako žánr automaticky konceptuální mluvenost (tvrzení na str. 26 dole i jinde v práci)? Je příklad (2) na str. 29 zpráva? Př. (4) na str. 30 není jako doklad relevantní. Vede „Wiedergabe der gesprochenen Rede“ (např. na str. 31 v horní polovině, na str. 50 i jinde v práci) automaticky k závěru o konceptuální mluvenosti? Jako nesprávné se jeví tvrzení o slovosledu v polovině strany 43 nad př. (4). Z žánrového hlediska je zajímavé, že autorka v korpusech často našla doklady z černé kroniky, ale vyhodnocuje je jako běžné (politické) zprávy. Autorka mohla či měla rozebrat spíše menší množství dat, ale zato mnohem pečlivěji. S pojmem konceptuální mluvenosti/psanosti autorka nakládá v duchu dichotomie *bud', anebo*. Koch a Oesterreicher však měli na mysli nikoli takovouto ostrou dichotomii, nýbrž kontinuum s extrémními póly.

Jako ne zcela praktický se jeví způsob číslování nashromážděných dokladů. Pro orientaci v práci by bylo bývalo výhodnější pročíslovat všechny doklady jednotně od 1 do x, nikoli v každé jednotlivé pasáži znovu od 1. Mimo jiné by tak bylo zřejmější, s kolika doklady se vlastně v celé studii pracuje. Mohla by autorka sestavit shrnující tabulku s údaji o celkovém počtu analyzovaných dokladů, celkovém počtu silných forem všech zkoumaných slabých substantiv (napříč pády), celkovém počtu slabých forem u substantiv na –or (rovněž napříč pády) a tím poukázat na celkovou míru variace zkoumaných maskulin?

Z jazykového hlediska vykazuje práce některé ne zcela marginální nedostatky (následující výčet není zdaleka úplný). Ty začínají již v anglickém abstraktu, který je navzdory stručnosti (10 řádků) místy téměř nesrozumitelný (především lexikálně, někde též gramaticky). Systematicky se na několika místech opakuje nesprávný slovosled ve větách podávajících výčty uvozených „davon“ (např. na str. 27 dole, str. 29 taktéž dole, na str. 32 nahoře, na str. 36 dole i jinde v práci), užití zájmena *es* v pasivních větách (str. 10 v dolní polovině), užití zájmena „*deren*“ ve 3. odst. na str. 10. Co znamená „*weil eine Formenvielfalt begangen wird*“ na str. 14? Co znamená resp. jak stylisticky vhodné je užití spojení „*etwas links liegen lassen*“ jako např. na str. 15? Jak se podle kodexů doporučují skloňovat názvy jazyků ve spojení s atributem (viz „*im gegenwärtigen Deutschen*“ na str. 16)? Někde autorka nedopsala větu (3. odst. odzola na str. 17, předposlední věta na str. 18), jinde naopak slova přebývají (dvakrát finitum „*wird*“ uprostřed na str. 19). Vykazuje substantivum „*Apparat*“ variaci slabých a silných tvarů (str. 18 nahoře)? Kam odkazuje „*Anhand derer*“ na str. 22? Jak se skloňuje atribut v plurále po *kein* („*keine entsprechende Treffer*“ na str. 28), jak po číslovce (200 zufälliger Treffer na str. 53, 56, 63 i jinde)?

V předkládané práci autorka shromáždila množství dat, která však analyzovala tedy spíše méně (a některá prakticky vůbec – formy der Friede/n, der Glaube/n na str. 53-66). Základní poselství práce – podpořené formulacemi ze závěru – tak většinou spočívá v prosté doložitelnosti hledaných forem, které by stačilo podat v tabulkové podobě. Shrnutí těchto základních poznatků v tabulce by ostatně přehlednosti a uspořádanosti výsledků výzkumu nepochybně prospělo.

Závěrem lze konstatovat, že autorka práce prokázala kompetenci shromáždit a utřídit relevantní množství dat a shrnout příslušné pasáže z gramatik a základní odborné literatury věnované zkoumané jazykové proměnné. V analytické a interpretační části však již autorka výrazně pokulhává, což bohužel citelně snižuje celkovou hodnotu a přínos jinak zajímavého výzkumu. Při nezbytném zohlednění jazykových (gramatických i formulačních) nedostatků proto dospívám k závěru, že práci sice doporučuji k obhajobě, ale jako hodnocení navrhuji v této fázi známku „dobře“. Celkové hodnocení však bude možné až po obhajobě samotné. Do diskuse navrhuji výše zmíněné otázky a námitky.

V Praze 6. června 2017

Vít Dovalil, Ph.D.